

Retaules de la col·lecció del Museu de l'Hospitalet

L'Hospitalet de Llobregat

Ubicació

Comarca:	Barcelonès
Lloc/Adreça:	Museu de l'Hospitalet (Carrer de Joan Pallarès, 38 - 08901 - L'Hospitalet de Llobregat)
Alçada:	14
Coordenades:	
Latitud:	41.36101
Longitud:	2.09728
UTM Est (X):	424495
UTM Nord (Y):	4579227

Classificació

Número de fitxa	08101 - 312
Àmbit:	Patrimoni moble
Tipologia	Col·lecció
Estil / època:	Modern
Segle	XVI-XVII
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Alguns han estat restaurats per Gonzalo Sanz.
Protecció	Física
Accés	Restringit
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública
Titular:	Museu de l'Hospitalet (Carrer de Joan Pallarès, 38 - 08901 - L'Hospitalet de Llobregat)
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa:	dt., 09/01/2018 - 01:00

Descripció

El Museu de l'Hospitalet conserva un important conjunt de pintures d'època moderna procedents de l'antiga església parroquial del terme, dedicada a santa Eulàlia de Mèrida. Es tracta de trenta-nou taules sobre fusta, realitzades entre finals del segle XVI i la primera meitat del XVII, que integraren diferents retaules del temple, reconstruït en aquesta etapa - en substitució de l'edifici parroquial del segle XV. Les hem d'imaginar com a nuclis figuratius d'alguns dels retaules que presidiren els diferents altars de la nova parròquia - dedicats a sant Roc, a sant Sebastià, a la Immaculada Concepció, a Nostra Senyora del Roser, a les Ànimes, a sant Joan Evangelista i sant Pere, a santa Càndida, al Crucifix, i al Sepulcre.

Dinou d'aquestes taules s'exposen a l'edifici de L'Harmonia, mentre que les vint restants es preserven a la reserva del Museu. De les dinou taules visitables al casal renaixentista de L'Harmonia, dotze foren atribuïdes al taller dels Huguet, capitanejat pels pintors homònims Jaume Huguet, pare i fill, que n'haurien realitzat un mínim de sis destinades al retaule de sant Roc, i un mínim de sis més que haurien integrat el de les Ànimes. Les vint-i-set taules restants consten com a anònimes i no han estat estudiades, malgrat que d'algunes, com ara les que representen les quatre santes: Caterina, Isabel, Marta i Magdalena, exposades també a l'Harmonia, cadascuna en un tauló, se n'ha fet alguna consideració.

Irene Abril (2017) presenta una classificació per aquest grup de pintures. A banda de les dels Huguet integrants dels retaules de sant Roc i de les Ànimes, hi ha un altre grup de taules que s'han de vincular al retaule del Roser (13). Les taules restants, de destinació més difícil de determinar, malgrat que en alguns casos es proposa una possible dedicació de l'altar que pogueren presidir, han estat agrupades tenint en compte el format, l'estil i la iconografia.

Una d'aquestes és el cimbal d'un retaule amb la representació del Pare Etern. Pintat de mig cos cap amunt i coronat amb un nimbe triangular, dirigeix la mirada vers l'espai que ocupava el cos principal del retaule fent el gest de beneir amb la mà dreta i ostentant un orbe rematat amb una creu al cantó esquerre.

Les nou taules que fins ara s'havien aplegat sota l'etiqueta del «retaule del Santíssim Sagrament», correspondrien a un retaule dedicat a Nostra Senyora del Roser.

Quatre taules contenen les imatges de quatre santes: Caterina d'Alexandria, Isabel, Marta i Magdalena, que es pensen integrants d'un mateix retaule de dedicació incerta avui, anomenat «de les santes». En aquest retaule Irene Abril (2017) hi afegiria la taula amb la representació de Sant Joan Baptista. Les seves mides coincideixen exactament amb les de la taula on es troba representada santa Magdalena (116x92 cm), amb la qual, més enllà de l'estil general, comparteix un mateix tractament de la vestimenta, que, a diferència de la de la resta de taules, es presenta més volumètrica, dotant als personatges d'una major corporeïtat.

A més, es conserven tres taules dedicades a Sant Pere apòstol, dues volutes dedicades a Sant Andreu i Sant Pau, una a Sant Tomàs, una altra a Sant Domènec i una darrera que és un calvari.

Observacions:

Els retaules s'estructuraven a partir de la successió arquitravada de columnes i entaulaments, o determinades parts de l'entaulament, com ara frisos i cornises, que separaven els diferents cossos del moble. Normalment s'aixecaven sobre un pedestal i una predel·la i es coronava amb un cimbal, format a partir de la combinació de taulons i estructures pseudo arquitectòniques, que el perfilaven triangularment. En la cronologia que aquí ens ocupa les columnes solien ser requerides amb les dues terceres parts superiors del fust estriat, això és, «acanalades de llarg», amb el terç inferior del mateix decorat i capitell corinti. Però, a mesura que entrem en el segle XVII, hi ha un augment en la demanda del capitell compost, així com certa predilecció per les columnes «entorxades». L'andana central del moble era presidida pràcticament sempre per una pastera, sovint apetxinada, a l'interior de la qual s'encabia la imatge «de bulto» del titular del retaule. L'ornamentació aplicada al pla dels retaules era profusa i es relacionava tant amb l'embelliment del moble com amb la seva sacralitat. En aquest moment s'empraven principalment motius vegetals, fruites, caps d'angelets o figures de minyons,

recurrentment representats vessant fruites, així com grotescos.

Pel que fa a la policromia del pla dels mobles, detectem dues tendències. Ja des de principis del segle XVI, és comú que l'arquitectura dels retaules combini l'aplicació del daurat amb colors com ara el blau, el verd, el blanc o el carmesí - els més habituals -, relegats, sovint, a les estries de les columnes o a determinades parts dels diferents elements estructurals (al fons dels timpans, frisos i cornises, a alguns elements decoratius, etc.). L'altra tendència és més freqüent a partir del segon terç del segle XVII i consisteix en daurar gairebé del tot el moble. D'aquesta manera, a banda de la pell de les figures (com ara els angelets), que es vol sempre encarnada, o d'elements molt puntuals, a la resta del moble hi predomina el daurat; a excepció del pedestal, que a partir del sis-cents se sol requerir pintat imitant el marbre o el jaspi. Tant en una tendència com en l'altra, el daurat es vol sempre fi i habitualment brunyit i la tècnica pictòrica per excel·lència és la pintura a l'oli.

Història

Aquestes taules es preservaren de la crema del 1936 gràcies a la intervenció de persones de l'Ateneu de Cultura, del Centre Catòlic i del mateix Ajuntament. Francesc Marcé i Sanabre, primer director i fundador del Museu d'Història de L'Hospitalet, esmenta el nom de Rafael Vidal Lluesma, vinculat a l'Ajuntament, com una de les persones que ho féu possible. Els retaules, diu, es van guardar secretament primer a l'Ajuntament i després al soterrani d'un col·legi. Acabada la guerra i mentre l'església es tornava a construir sabem, per converses amb Marià Riera, que es van penjar a les parets del Centre Catòlic, local que s'havia adaptat per fer les funcions eclesiàstiques. Quan l'església va tornar a estar en funcionament sembla que els retaules hi van tornar per quedar emmagatzemats. Però al 1967 el rector se'n va vendre 16 per ajudar a pagar la instal·lació de la calefacció. Però, per informació oral, se sap que pocs dies després van ser recuperades gràcies al primer Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament. Posteriorment hi ha un conveni entre el Bisbat i l'Ajuntament per dipositar a dependències municipals diferents obres artístiques de l'antiga església parroquial enderrocada l'any 1936, entre elles els retaules.

L'any 1953 l'Agrupació d'Amics de la Música i la Junta Parroquial del Temple van exposar a la Sala Municipal del carrer Baró de Maldà, per primera vegada, i amb el patrocini de l'Ajuntament, les 39 taules i un llenç del segle XVIII.

L'any

1971, després que l'Ajuntament i la Parròquia signessin un acord de cessió de les obres, aquestes s'exposaven en la que seria la presentació provisional del futur Museu d'Història de la ciutat que s'inauguraria oficialment amb aquest nom l'any següent.

Bibliografia

AA.VV (2001). El Retaule de sant Roc de L'Hospitalet, Museu d'Història de L'Hospitalet de Llobregat. [<http://www.l-h.cat/gdocs/d9511032.pdf>]

ABRIL VILAMALA, Irene (2017). Devocions pintades. Les taules del Museu d'Història de L'Hospitalet procedents de l'església parroquial de Santa Eulàlia de Mèrida (finals del segle XVI-primera meitat del segle XVII). 31 beca de recerca de L'Hospitalet (2016).

CODINA, Jaume (1970). L'Hospitalet de Llobregat 1573-1632. Ajuntament de L'Hospitalet.

CODINA, Jaume (1976). Curs d'introducció metodològica a la Història de L'Hospitalet de Llobregat. Barcelona. Ajuntament de L'Hospitalet.

CODINA, Jaume (2001). L'Hospitalet al tombant del segle XVI ; dins AAVV. El Retaule de Sant Roc de L'Hospitalet; Museu d'Història de L'Hospitalet de Llobregat. [<http://www.l-h.cat/gdocs/d9511032.pdf>]

GARRIGA, Joaquim (2001); El retaule de sant Roc, el taller dels Jaume Huguet I i II i la pintura catalana a les darreries del cinc-cent; dins AAVV. El Retaule de Sant Roc de L'Hospitalet; Museu d'Història de

L'Hospitalet de Llobregat. [<http://www.l-h.cat/gdocs/d9511032.pdf>]

LOSCOS SOLÉ, Puri. El retaule de Sant Roc de l'Hospitalet, patrimoni de la ciutat. L'Hospitalet de Llobregat ; dins AAVV. El Retaule de Sant Roc de L'Hospitalet; Museu d'Història de L'Hospitalet de Llobregat. [<http://www.l-h.cat/gdocs/d9511032.pdf>]

SANZ, Gonzalo (2001). La restauració del retaule de Sant Roc de L'Hospitalet ; dins AAVV. El Retaule de Sant Roc de L'Hospitalet; Museu d'Història de L'Hospitalet de Llobregat. [<http://www.l-h.cat/gdocs/d9511032.pdf>]

SUÁREZ, Alícia. Les taules de sant Roc del Museu d'Història de l'Hospitalet ; dins AAVV. El Retaule de Sant Roc de L'Hospitalet; Museu d'Història de L'Hospitalet de Llobregat. [<http://www.l-h.cat/gdocs/d9511032.pdf>]

<http://www.museul-h.cat/detallCatalog.aspx?19PfJubGc6cGoHmlqSu4RfjSCrdy...>

